

Христос Воскрес. Воістинно Воскрес!

Християнину це свято дарує нові надії і впевнює в переможній силі добра та любові. Вітаємо з цією вікопмною подією всіх одновірців в Україні й на чужих теренах в українській діаспорі. Нехай віра в безсмертя людське надихає нас усіх у боротьбі за українську правду. У спільній молитві примножуватимемо її повсякденною напруженою працею, духовним самовдосконаленням, християнською любов'ю до ближніх.

Нехай благодатне сяйво Пасхальної ночі освітлює й окрилює завжди ваші серця. Зичимо міцного здоров'я, родинного щастя й Божого благословення на добрі справи.

ШЕВЧЕНКІВСЬКІ ЛАУРЕАТИ

Мачина, що змінює світ...

Дуже шкодую, що не побачила Емму Андіївську в Ніжині 1993 року. Вона приїздила до нас разом із чоловіком, нашим земляком і випускником, доктором філософії, професором Українського Вільного Університету, дійсним членом Української Вільної Академії Наук, членом Наукового товариства ім. Шевченка в Європі Іваном Кошелівцем. Їх уважно слухали викладачі й студенти Гоголівського вишу, і ця зустріч виявилася для них дуже пам'ятною.

Згадує професор Київського національного університету імені Та-

раса Шевченка Олександр Астаф'єв, тоді директор Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою НДУ ім. М. Гоголя. «Тут у Ніжині, Іван Максимович порушував актуальні проблеми сучасного літературного процесу. Акцентував увагу на зіткненні й протиставленні головних життєвих сил на пострадянському просторі. Розкривав конфлікти між дійсністю і життєвими ідеалами. Розповідав про перипетії своєї долі й теперішні враження від Ніжина й Великої Кошелівки. Ділився спогадами про ніжинську професуру.

Нікого не переконував, не було в цьому потреби. Хіба можна закликати людину одержати насолоду від свіжого повітря, неповторного краєвиду чи інтелектуальної бесіди? Тепер, коли Івана Максимовича між нами вже нема, особливо гостро відчуваєш виправданість його тодішньої поведінки в аудиторії, гуманістичність поглядів і особливе вміння кількома влучними штрихами змалювати трагізм життя людей у радянську епоху й показати всю складність та суперечність переходу до нового життя».

Після того візиту Емма Андієвська надіслала в Ніжин кошик власних поезій і картин. Вони виставлені окремо в науковому абонементі бібліотеки університету. Перечитавши їх і переглянувши, я не стала палкою шанувальницею мисткині. Але як стверджує пані Емма: «Якщо комусь не подобається моя творчість, він має на це повне право. Як і я – не погоджуватися з його осудом».

Мене, як і поетку, письменницю й журналістку Людмилу Таран, захоплює жінка, улюбленим заняттям якої є «ходіння крізь стіни». «Я вірю в силу духу, – сказала Андієвська в інтерв'ю, перебуваючи в Києві. – Перед «бацилою» духу немає перепоп. І тільки вона обертає граніт на розквітлий сад. Україна нічого не має? Для мене найкраща спонукка – починати з нуля. Менше оглядатися на інших – чи нянька-людоджерка дозволить, – робити своє».

Емма Андієвська народилася 1931 року в місті Сталіно, нині відомому як Донецьк. Родина опинилася в Києві, де її застала війна, а від сорок третього – в Західній Європі. Майбутня поетка закінчила в Німеччині університет, на деякий час переселилася в Париж, згодом – до США. Там разом із Юрієм Тарнавським, Богданом Бойчуком та Патріцією Килиною вона утворює «ню-йоркську групу» українських поетів, яка здійснила справжню поетичну революцію в письменстві української діаспори, що її хвилі, хоч і дуже повільно, за виразом Олександра Гриценка, все ж докотилися до наших країв.

За півстоліття літературної праці Емма Андієвська видала 29 поетичних збірок – від першої «Поезії» 1951 року в Німеччині. Вона – автор чотирьох романів, п'яти збірників короткої прози й 9000 картин.

Прочитавши літературно-критичний аналіз літературної та живописної творчості Андієвської в дослідженнях Олександра Гриценка, Олександра Буценка, Анатолія Мойсієнка (Жінка як текст: Емма Андієвська, Соломія Павличко. Оксана Забужко: фрагменти творчості і контексти / Упор. Л. Таран. – К.: Факт, 2002. – 208 с. – (Літ. проект «Текст + контекст». Знакові літ. доробки та навколо них), я переконалася в правдивості, а не епатажності її висловів в інтерв'ю Людмили Таран «Провидіння не любить ледачих».

«Я все (майже все) життя живу в чужомовному оточенні. Головне – мати свій мікроклімат, в якому можна дихати на повні легені. Кожен – звісно, якщо цього дуже захоче, – може такий мікроклімат для себе створити.

Якби я писала німецькою, англійською, французькою чи російською мовою, то, очевидно, мала б далеко більшу «популярність», ніж маю. Але з української культури (наслідок – «на нашій, не своїй землі») надто багато талановитих людей побігло до чужих культур. І тому для мене було елементарною справою «порядности» творити саме в тій мові, яку заплывували й втоптували в землю, а такою – на моєму обрії – була українська.

Мене змалечку ретельно готували на росіянку. До шести років я взагалі не володіла українською мовою, для мене навіть добирали няньок зі справжнім російським акцентом, аби виховати панську дитину. Не виховали. Чому? Дуже просто. Кожна нормальна дитина гостро реагує на несправедливість. Навколо тільки й чулось: рівність, братерство, а тут чомусь українці були – фе! Заплывані й упосліджені. Отож логічно – я мусила бути на боці кривдджених, а не кривдників. Так відбувся мій вибір.

Кожен є творцем власного життя. Вибір є й там, де немає жодного вибору. Справжня воля викристалізовує навколо себе події. Навіть машина може змінити світ».

Шевченківську премію Еммі Андієвській присудили за останні поетичні збірники – «Міста-валети» (2012), «Бездзигарний час» (2013), «Шухлядні краєвиди» (2015), «Маратонський біг» (2016) і «Щодення: перископи» (2017).

Ректорат, викладацько-студенський колектив і Центр гуманітарної співпраці з українською діаспорою Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя приєднуються до численних поздоровлень з нагоди достойного визнання на своїй землі творчості українки в діаспорі.

Надія ОНИЩЕНКО

Вікторія Черненко: «Ми розривались римою, строфами, прозою...»

*Ти кажеш: «Війна... А кому є до неї діло?
Мені наплювати. Бо ж в нас тут денькі погожі!»
У мене був друг. Я ховав його в понеділок.
Точніше частину. Бо другу знайти не можуть.*

*Ти кажеш: «Донбас... А чому б нам його не здати?
Бо ж там, крім руїн, все одно ні чорта не має».
В моєї знайомої пострілом вбили матір
За те, що вона одягла вишиванку... Знаєш,*

*Ти можеш кричати, що все це про інших, звісно,
Дивись телевизор, допоки вмирають діти.
Та тільки коли ворог прийде до тебе в місто,
Що ти йому скажеш, як вмовиш себе не вбити?*

*Ти кажеш: «Війна... І яке нам до неї діло?»
Ти вдома сидиш... А вони по кістках йдуть босі.
У мене був друг. Я ховав його в понеділок.*

*Точніше частину.
Бо другу шукають
Й досі.*

Цей вірш Дениса Коськіна, учня 11-А класу Чернігівської СЗСШ №1, переміг у XIII Регіональному конкурсі учнівської творчості «Славні нащадки Тараса»,

який організує та проводить Ніжинський обласний педагогічний ліцей Чернігівської обласної ради.

Всі інші 50 учасників з Чернігівщини та Києва теж були талановитими. Але поважне журі у складі відомих поетів, перекладачів і письменників Олександра Забарного, Анатолія Шкуліпи й Олександра Гадзінського назвали відкриттям творчого змагання автора, який вперше надіслав їм свої поезії.

Маститі літератори щиро радіють отаким відкриттям, яким вони допомагають творчо зростати, редагуючи їхні твори, рекомендуючи для публікацій, для вступу в письменницькі та журналістські спілки. Саме поезія допомагає шукати себе в безмежному світі переможцям попередніх конкурсів Марині Лапай,

Мирославі Уніат, Юлії Якубів, Богданові Власенку, Ярославі Ворчак, Олександрі Лучніковій, Вікторії Черненко, Альоні Шевченко, Василеві Семенченку. Їхні вірші відкривають 13-й випуск збірки «Стежка до Шевченка», відредагований і впорядкований Олександром Гадзінським і Аллою Кайдаш.

Ще один славний нащадок Тараса Софія Зачепило, випускниця Київської гімназії східних мов №1, надіслала відео-вітання з Китаю, де вона удосконалює китайську мову й пише вірші українською.

«Не так важливо, яке місце в конкурсі ви зайняли сьогодні, – зазначив Анатолій Шкуліпа. – Нас радує ваша рання дорослість, що ви боїтеся, за поетичним висловом Аполлінарії Горніцької «в собі загубить людину».

Як не погодитися з дев'ятикласницею Броварської ЗОШ №3 Валерією Ярмак, яка звертається до Шевченка:

«Ти не журися, батьку!
Світла днина
Розгонить морок,
І настане день!
Вже підрастає молодь міцнокрила,
Яка співає батьківських пісень!»

Вл. інф.

На фото Олени Іваницької: координаторка конкурсу Алла Кайдаш із переможцем Денисом Коськіним

Спасибі, друже!

*Спасибі, друже мій убогий!
Ти, знаю, лепту розділив
Свою єдину... Перед Богом
Багато, брате, заробив!
Ти переслав мені в неволю
Поета нашого... На волю
Мені ти двері одчинив!
Спасибі, друже! Прочитаю
Собі хоть мало... оживу...
Надію в серці привітаю,
Тихенько-тихо заспіваю
І Бога Богом назову.*

Це уривок з вірша Тараса Шевченка, присвяченого Михайлу Матвійовичу Лазаревському. Датуються за місцем автографа в «Малій книжці» серед творів 1850 р. (під № 5 у другому зшитку за 1850 рік) та часом перебування Шевченка в Оренбурзі взимку-навесні 1850 р., орієнтовно: січень-квітень 1850 р.

На прохання поета, висловлене в листі від 20 грудня 1847 р., надісланого Лазаревському в Петербург, останній переслав Шевченку твори Михайла Лермонтова (див. лист М. М. Лазаревського до Т. Г. Шевченка від 12 лютого 1848 р. // Листи до Тараса Шевченка. – С. 54-55). Однак через те, що пересилка відбувалася через проміжних адресатів, Шевченко не встиг одержати книжку до відправлення в Аральську експедицію і отримав її, очевидно, вже після повернення в Оренбург – наприкінці 1849 року.

Професор Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя Григорій Самоїленко в монографії «Тарас Шевченко і Ніжинська вища школа» розкриває різноманітні вияви взаємовідносин Тараса Шевченка з випускниками Ніжинської вищої школи. Їх 14 брало участь у викупі з кріпацтва, у виданні творів; вони підтримували митця матеріально й морально в часи важких випробувань. Серед таких і Михайло Лазаревський (1818-1867), підстарший із шести братів, який 1837 року закінчив Ніжинський фізико-математичний ліцей. Він учився разом з Іваном Мокрицьким, братом Аполлона Мокрицького, знався зі старшими на один курс Олександром Афасьєвим-Чужбинським та Андрієм Гороновичем.

Михайло Лазаревський у 1941 році працював у Тобольську, а 1846 року переїхав в Оренбург і працював з братом в Оренбурзькій прикордонній комісії. Ось як він згадує першу зустріч із Тарасом Шевченком. «У 1847 році, через відому

всім історію, його було заслано рядовим в Оренбурзький корпус. Йому, як народному поетові й художнику, за конфірмацією було заборонено брати в руки перо й олівець. Жандарм привіз його до Оренбурга в червні 1847 року, вночі, просто в орднонастауз, де Шевченко проспав ніч у передпокої на голій підлозі. Вранці його прийняв комендант Ліфлянд і відправив у казарми 3-го Оренбурзького лінійного

Т.Г.Шевченко. Портрет М.М.Лазаревського. Італійський олівець, крейда, 1858 р.

батальйону. Того ж дня поширилася в Оренбурзі чутка про приїзд Шевченка. Земляки його відразу пішли в казарми й випросили його до себе на квартиру. Зустріч із Шевченком була незвичайною: і він, і всі навколо нього плакали, не знаючи з горя, чи з радості, що побачили свого рідного поета. Цілий день пробув він у колі земляків, співав народних пісень, читав дещо із своїх віршів, здавався не дуже сумним; проте помітно було, що він багато що таїв у душі й хотів, на зло долі, бути вищим за неї. Коли він приміряв штани, мундир і шинель, аж тоді уявив своє майбутнє, і в нього набігла сльоза; але він зумів не виказати своїх почуттів у казармі».

«Розставшись із Шевченком, – згадував Федір Лазаревський, брат Михайла, – я постійно про нього клопотався, просив за нього кожного, хто тільки їхав в Орськ, куди перевели Тараса Григоровича». В Оренбурзі митець намалював подвійний портрет обох братів.

Поки командиром фортеці був генерал-майор Ісаєв, людина вже літня і досить добра, Шевченка приймали вдома в командира, дозволяли йому жити на приватній квартирі.

«Через місяць після приїзду Шевченка, – згадував Михайло Лазаревський, – я був в Орській і бачився з ним кілька днів. Життя його, завдяки турботам Ісаєва було досить стерпним». Після смерті Д. Ісаєва, батальйонний командир майор Мешков (із солдатів) показав над ним усю силу своєї влади і не дозволяв Шевченкові жити на окремій квартирі. «П'яні й брутальні солдати, нестерпне повітря, бруд, галас – усе це дуже пригнічувало Шевченка», – згадував Лазаревський, побувавши там.

У період спілкування з Лазаревськими, які турбувалися про полегшення життя Шевченка, поет знаходився в поблажливому становищі. Коли треба було обробляти матеріали Аральської експедиції О. І. Бутакова, Шевченко знову опинився в Оренбурзі. «Протягом 1849 року я в службових справах надовго залишався в киргизьких степах. Повернувшись якось пізньої ночі з відрядження, я застав у себе на квартирі Шевченка й моряка Поспелова, з яким поет більше року перебував в Аральській експедиції. Тарас, Поспелов, Левицький і я зажили, як то кажуть, душа в душу; ні в кого з нас нічого не було свого, все було спільне; а з Тарасом у нас навіть одяг був спільний, бо в цей час він ніколи не носив солдатської шинелі. Влітку він ходив у парусиновій парі, а в зимку в чорному сюртуку й драповому пальті».

Лазаревські разом із добрими оренбурзькими та орськими друзями Михайлом Александрійським, Карлом Герном, Сергієм Левицьким допомагали Шевченку листуватися зі знайомими, що залишилися в Україні, Санкт-Петербурзі, зокрема Лизогубами, В.Забілою, В.Репніною. Федір Лазаревський засвідчує, що Шевченку допомагали грішми петербурзькі земляки, «частенько ділячись із ним мізерною платнею. Найстарший із моїх братів, Василь, який приїздив в Оренбург, подарував Тарасові два ящики сигар і 50 карбованців грошей. Надходили субсидії на моє ім'я й від інших осіб, наприклад, від конотопця В. Й. Єзучевського, Семена Артемовського (співача), – і я відправляв їх для передачі братові Михайлу в Троїцьк. Згодом, Михайло, перейшовши на службу в Петербург, над-

силав гроші безпосередньо самому Тарасові, й досить великі суми».

З 1850 року Михайло Лазаревський працював радником Петербурзького губернського правління, а Федір з 1854 року служив чиновником для особливих доручень при петербурзькому генерал-губернаторові.

У своєму «Щоденнику» Шевченко запише: «Пошли, Господи, всем людям такую дружбу и такого друга как Лазаревский».

Цей друг ніколи не залишав без уваги Шевченка. Через брата Федора та коменданта Новопетровського укріплення Іраклія Олександровича Ускова, який поблажливо ставився до поета, пересилав йому гроші, фарби, книжки, журнали. Він підтримував Тараса Григоровича листовно, називаючи його «мій щирий, мій бідний земляче», «братику-соколику», «мій любий, мій дорогий Тарасе». Зі свого боку, Шевченко до нього звертався: «мой искренний Михаил», «неутомимый друг».

Михайло Лазаревський був у числі тих російських та українських інтелігентів, які наполегливо добивалися звільнення поета. Листування Лазаревського й Шевченка під час перебування останнього в Нижньому Новгороді свідчать про глибоку стурбованість друга затримкою, що трапилась дорогою до столиці, намагання через Федора Толстого та інших знайомих допомогти поету, надати йому грошову допомогу, особисто чи через друзів і знайомих, зокрема Л. Жемчужникова, який передав 175 карбованців, організувати зустріч з братом Федором, який був проїздом у місті.

Майже двомісячна бюрократична тяганина закінчилась тим, що цар 5 лютого 1858 року дозволив жити Шевченкові в Петербурзі з умовою, що за ним буде встановлено суворий поліцейський нагляд. Тарас дізнався про це саме з листа Лазаревського від 20 лютого.

Шевченко продовжував спілкуватися з Михайлом Лазаревським, бував із ним на різних заходах, вечорах, написав портрет друга. Він став близьким для всієї родини Лазаревських. Читаємо в «Щоденнику»: «В 12 часов дня с М. Лазаревским поехали к Василию Лазаревскому. На удивление симпатичные люди эти прекрасные братья Лазаревские, и все шесть братьев, как один, замечательная редкость. Василь принял меня как давно не виданного своего друга. А мы с ним первый раз в жизни встречаемся. От земляк, так земляк!»

Тарас Григорович і в останні роки

життя відчував постійну підтримку з боку Михайла Лазаревського та його братів Федора й наймолодшого – студента Олександра, з яким подружився поет і 6 лютого 1860 року подарував йому «Кобзар» з написом «Чистому сердцем доброму козакові Александру Лазаревскому. Кобзар Тарас». На день іменин Михайла 12 грудня 1858 року поет подарував йому свій «Щоденник», автопортрет (1858),

Тарас Шевченко в солдатській формі. Перший автопортрет періоду заслання. 1847 р.

офорт «Притча про робітників на винограднику».

Шевченко передав на збереження Лазаревському значну частину своїх творів та збірників. Коли поет захворів, Михайло турбувався про його здоров'я. У день народження він прийшов першим привітати його і застав у дуже тяжкому стані. Запросив лікарів Е.Барі та П. Круневича. Вранці наступного дня поетові стало трохи краще, але, спускаючись сходами до своєї майстерні, він помер.

Михайло Лазаревський взяв на себе всі клопоти про поховання Тараса Шевченка: і в Санкт-Петербурзі, і під час перевезення тіла поета в Україну.

Одразу після смерті поета всі його речі передавали родичам. На їхнє прохання Рада Академії мистецтв з дозволу управи благочиння передала речі Шевченка Михайлові Лазаревському. Поліція їх детально описала. Лазаревський завів спеціальний зошит, в якому фіксував усі грошові операції про продаж речей згідно з проханням родичів. У травні 1961 року він тричі опублікував оголошення в «Петербуржских ведомостях»: «Уповно-

важений від спадкоємців Т. Г. Шевченка запрошує п.п. художників і знайомих Тараса Григоровича на купівлю залишених після його смерті різних малюнків і предметів живопису в неділю, 21 травня, з 11 до 3 години дня в кв. Лазаревського, на 5-й лінії на Василівському острові проти Академії мистецтв, у будинку Вороніна кв. №5».

Михайло Лазаревський турбувався про те, щоб твори Шевченка потрапили до людей, які б зберегли пам'ять про художника й поета, а тому підтримував будь-яку ініціативу, спрямовану на це. Він цікавився, як здійснюється впорядкування могили, встановлення металевого хреста, розповсюдження «Букваря» для народних училищ і збір грошей. Листи Лазаревського до Олександри Куліш дозволяють уявити, які труднощі постали перед другом Шевченка, пов'язані з виданням книги творів поета, котру підготували до друку М. Костомаров і Г. Вашкевич.

Друг поета слідував і за виступами преси, пов'язаними з Шевченком. Відверто реагував на факти, що не відповідали дійсності. Коли 1863 року Петро Мартос опублікував у «Вестнике Юго-Западной и Западной России» свої «Епізоди з життя Шевченкового», в яких звинуватив українського митця в задрозах до багатства панівних класів, Лазаревський у «Санкт-Петербуржских ведомостях» відкинув їх. «Нехай би п. Мартос поставив себе у становище Шевченка, – написав він, – і подумав як слід, чи зміг би він з такою твердістю і покірною перенести всі злигодні, що випали на долю Шевченка, і залишитися такою чесною людиною, як він був».

А. Костенко, який детально проаналізував ці обидві публікації в нарисі «Шевченко в мемуарах» (К., 1965), написав про виступ М.Лазаревського: «Його яскраві і незаперечні доводи, здебільшого почерпнуті із власних спостережень над життям письменника, свого часу відіграли велику роль у боротьбі за Шевченка. Ця стаття мусить бути віднесена до видатних мемуарно-публіцистичних документів».

Михайло Лазаревський до кінця свого життя боровся за Шевченка, доводив на численних фактах чистоту його помислів, його відданість Україні та її народу. Помер Михайло Матвійович Лазаревський 1867 року. Йому виповнилося 49 років. Через 200 років від його народження ми вдячно повторюємо слідом за Тарасом Шевченком: «Спасибі, друже!»

Рідна мова

В Едмонтоні

майстерність, все те, чоґо вони навчилися в нашій студії».

Відзначення Дня рідної мови стало знаковою подією в Українській громаді Едмонтонa. Методичний центр української мови (МЦУМ), дитяча театральна студія «Джерело» та Організація українців Канади (ОУК) за активної підтримки Українського національного об'єднання (УНО), Альбертської Фундації Сприяння Українській Освіті (АФСУО), Української канадської фундації ім. Тараса Шевченка, та Канадського інституту українських студій (КІУС) при Альбертському університеті організували свято, яке було запроваджене в листопаді 1999 року згідно з постановою тридцятій сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО «Про підтримку мовного та культурного різноманіття та багатомовності».

У заході, який відбувся в Доміці УНО, взяли участь близько 110 учнів «Рідної школи» та Курсів українознавства імені Івана Франка. Дітям запропонували переглянути виставу «Жив-був пес» за мотивами української народної казки «Сірко», після якої на учнів чекали цікаві завдання, спрямовані на розвиток мовленнєвої та культурної компетенції. Виставу підготували юні актори театральної студії «Джерело» при ОУК, яка, безперечно, мала великий успіх. Навіть найменші глядачі-дошкільнята, які, як правило, вирізняються непосидючістю, майже годину зацікавлено спостерігали за дійством на сцені. Вони, як і решта юних глядачів, були в захопленні, коли в персонажах вистави почали впізнавати своїх друзів, однокласників, а дехто – сестер і братів.

Секрет успіху своїх «джерелят» Алла Семенко, художній керівник студії, вбачає в тісному зв'язку з українською мовою та культурою. «Наша основна мета, – не тільки забезпечити всебічний і гармонійний розвиток дітей, а й прищепити їм любов і повагу до української мови та культури, виховати їх в українських традиціях, – вважає наставниця. – А сьогоднішній захід – це прекрасна можливість для наших акторів продемонструвати батькам і друзям свої знання і вміння, своєю акторською

Після вистави Алла Семенко, Дмитро Руснак та «джерелята» вчили юних глядачів танців і пісень з вистави, а Наталія Наявко та Вікторія Яковлева зацікавлювали літературною вікториною, де діти змагалися в знаннях з української літератури та вигравали призи від МЦУМу. Також, учителі суботніх шкіл провели заняття

зі своїми класами, де діти ділилися своїми враженнями від вистави, порівнювали зміст вистави та казки, розповідали про своїх улюблених героїв і переповідали побачене від їх імені. Загалом, завдання були спрямовані на формування літературно-ознавчих знань і культурної компетенції, розвиток мовних навичок та мовленнєвих умінь. Олена Сіваченко, науковий співробітник МЦУМу, та Наталія Наявко, радник міжнародного відділу освіти з питань української мови при Міністерстві освіти Альберти підготували рекомендації, які вчителі адаптували до рівня своїх учнів, їхніх інтересів. Але, мабуть, найцікавішим для наймолодших учнів було виготовлення ляльок зі шкарпеток. Дякуємо Аллі Семенко за творчу ідею та організацію майстерні. Діти були в захопленні від Сірка та Вовка, які ожили під їхніми руками за допомогою волонтерів.

Свято відбулося завдяки тісній співпраці названих на початку кількох українських організацій та завзятій праці волонтерів.

Алла НЕДАШКІВСЬКА,
Олена БІЛАШ

І в Києві...

З ініціативи ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка 21 лютого в Києві відбулася науково-практична конференція «Мова – визначальний і консолідуючий чинник держави».

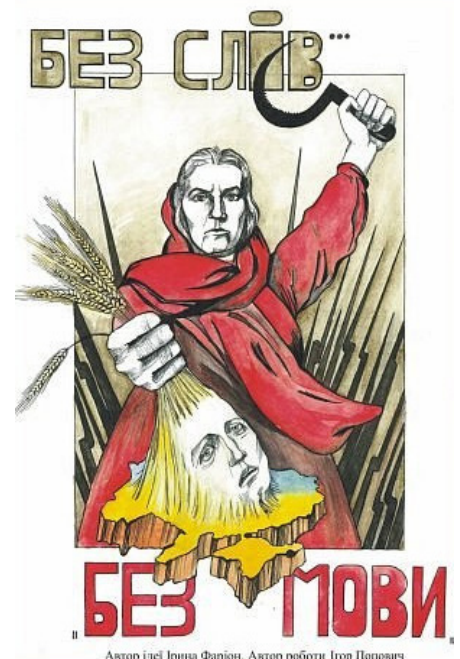
Співорганізаторами виступили Інститут української літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ та Інститут української мови НАНУ. Вели конференцію Павло Мовчан, голова ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка, та академік Микола Жулинський, директор Інституту української літератури ім. Т. Г. Шевченка.

До участі в конференції зголосилися десятки знаних науковців, громадських діячів, політиків. Головною турботою науковців і причиною вмотивова-

ного занепокоєння є реальна загроза повноцінному функціонуванню української мови в різних сферах суспільного й державного життя, її існуванню й розвитку. Недостатня увага до мови з боку владних структур, нерозуміння важливості її збереження й збагачення, зневаження основних законів утвердження і зміцнення державної мови як об'єднувальної сили, може обернутися в близькій перспективі катастрофою – і саме на цьому наголошували науковці й громадські діячі: доктор філологічних наук, професор, директор Інституту української мови НАН України Павло Гриценко, доктор філологічних наук Ірина Фаріон, доктор філологічних наук, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка Олександр Пономарів, співголова громадської організації «Україна-НАТО» Іван Заєць, головний редактор тижневика «Культура і життя», голова Київського ОО ВУТ «Просвіта» Євген Букет, академік НАПН Георгій Філіпчук, голова НСПУ Михайло Сидоржевський, кінорежисер Леонід Мужук, інші учасники.

У Зверненні до Президента України Петра Порошенка та голови Верховної Ради України Андія Парубія вони наголошують, що в Україні грубо порушують природне й конституційне право українців на «всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України», на державному рівні ігнорують статті 10 й 11 Конституції України.

«Звертаємо Вашу увагу, пане Президенте, що у Вас є предостатньо підстав,

– вказують вони, – аби, використовуючи статті 8 та 10 Конституції України, а також рішення Конституційного суду від 1999 року, зупинити нову русифікаційну хвилю, яка загрожує існуванню самої української нації, що століттями була позбавлена (434 укази й постанови про заборону української мови) права на рідну мову. І аргументи адептів «рус-

кого міра», що «так історично склалося» лише утверджують у необхідності відновлення наших історичних прав на українську мову, українську культуру й українську історичну пам'ять».

28 лютого 2018 року, після чотирьох років спротиву та боротьби укра-

їнської громадськості, Конституційний Суд України скасував сумнозвісний провакаційний закон «Ка-Ка» («Про засади державної мовної політики»). Нині мовну ситуацію регулює лише ст. 10 Основного закону, яка визначає державною мовою України українську.

Вл. інф.

ВИСТАВКИ

НЕ ХОЧЕМО БУТИ «СОВКАМИ»

Музейний комплекс Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя поповнився ще однією, вже четвертою, залом.

Найбільша – це картинна галерея, яка об'єднує живопис епохи Ренесансу, російський живопис XIX століття та твори народного художника СРСР, лауреата Державної премії імені Т. Г. Шевченка Сергія Шишка.

Гуманітарну основу колекції заклали ще на початку XIX століття засновники брати Олександр та Ілля Безбородьки. До ювілею навчального закладу 4 вересня 1845 року почесний попечитель граф Олександр Кушельов-Безбородько подарував збірку картин, яку придбав у різних містах Європи. Вона представляє італійську, флорентійську, римську, венеціанську, фламандську, французьку та німецьку школи.

Музей Миколи Гоголя розповідає про найвідомішого у світі випускника нашого вишу в часи його ставання як письменника. Більше ніж двохсотрічна історія навчального закладу помістилася ще в одній залі.

Останню – робоча група назвала «Homo sovieticus», запозичивши термін у філософа, логіка й письменника-сатирика Олександра Зінов'єва. Виставлені тут предмети побуту радянської людини 20-80-х років XX століття, періодичні видання, книги й платівки представляють добу, в якій комуністична влада намагалася виховати людину отарну – без національності та індивідуального мислення.

«Повертаючись у минуле, ми повинні пам'ятати уроки історії, щоб знову не стати «совками», – закликав на відкритті ректор НДУ ім. М. Гоголя, доцент, кандидат історичних наук Олександр Самойленко.

У «Куточку радянського інтелігента 50-х рр.» ректор Олександр Самойленко

Ініціатори створення музею, а це завідувач кафедри історії України Євген Луняк, доценти Євгенія Страшко та Максим Потапенко, начальник соціально-гуманітарного відділу Віталіна Скороход, провідний фахівець музейного комплексу Анна Парубець, декан філологічного факультету Олександр Забарний сприймають його як навчальну лабораторію, де відбуватимуться лекції й семінарські заняття для студентів історико-юридичного та філологічного факультетів.

Саме студенти в неформальних проявах чинили супротив комуністичній ідеології, співаючи пісні Володимира Висоцького, за висловом Андрія Вознесенського, охриплого голосу нашої совісті, танцюючи «диско» і слухаючи «недозволену» музику. Вони «оживили» в такий спосіб першу екскурсію Максима Потапенка. Під його науковим керівництвом

Меценати дарують музею своє минуле

твом магістрант історико-юридичного факультету Михайло Ломоносов дослідив «Повсякденне життя студентів Ніжинського державного педагогічного інституту імені М. В. Гоголя 60-х – середини 80-х років XX ст.» і в березні 2017 року отримав диплом першого ступеня на Всеукраїнському конкурсі наукових робіт у Переяслав-Хмельницькому.

Продовжуючи традицію Безбородьків, професор Гоголівського вишу Григорій Самойленко передав у дар музею колекцію живописних творів професійного митця радянського часу Анатолія Шмикова.

Фото Олени Іваницької

Щастя зникаючої миті

Минає 140 років від дня народження Олександра Якимченка

Художник народився в Ніжині 9 квітня 1878 року в сім'ї міщанина, сліпого на обоє очей, і матері, французьки-гувернантки. Точну дату народження дочці митця Людмилі Олександрівні Якимченко повідомили незадовго до її смерті 2000 року працівники Центрального архіву літератури й мистецтва в Москві, де зберігається багато художніх робіт нашого земляка. Це гравюри на дереві, офорти, ліногравюри «Брюгге. Старі будинки, вулиця, канал, міст, баржи», датовані 1923-24 роками. Серія ліногравюр «Місто» з дарчим написом Доброву.

1896 року разом із сім'єю він переїздить у Москву, де 1900 року закінчує Строгановське училище. Як один із кращих його учнів, отримує закордонну поїздку, живе в Парижі й працює художником у Жирардо й Пріне, виставляється в салоні на Марсовому полі. У майстерні Євдокії Кругликової Якимченко вчиться мистецтву гравюри. Тут він знайомиться з Максиміліаном Волошиним, який і вводить початківця в коло митців, що шукають нові творчі шляхи. Повернувшись у Росію, Якимченко виставляється разом із членами об'єднання «Мир искусства». Його французькі враження, відображені аквареллю, олівцем та олією, осідають тихим спокоєм «На березі затоки», переливаються сезанівською грою світла на предметі в «Маленькій бухті». Художника вабить Бретань, сувора лагідність якої була посередницею між Росією й Парижем. Він виривається туди при першій-ліпшій нагоді в 1910-1913-х роках, 1919 року і створює цілий «Бретонський цикл». У його підмосковних, калузьких пейзажах цього періоду та ж сама імпресіоністська прозорість повітря, вібрація життя й разом із тим тверезе й точне око, виховане в журналі «Весы».

В останні роки життя Олександр Якимченко створює серію офортів-спогадів про свої зарубіжні поїздки. Патріархальна краса Бретані, готична архітектура Брюгге та Гента постають перед нами химерними й таємничими. Олександр Якимченко представляє ці роботи на виставках у Москві, Ленінграді, Пермі, на першій російській художній виставці в Берліні 1922 року, на XIV міжнародній виставці мистецтв 1924 року в Венеції, на міжнародній виставці художньо-декоративного мистецтва 1925 року в Парижі. З 1918 по 1929 рік він взяв участь у 21 виставці.

Реаліст, який володіє орнаментальним даром і відчуттям свого технічного прийому, майстер, який перейшов до нових тем посякденності й саме в цій посякденності особливо значної праці з відбудови народного господарства О. Г. Якимченко заслужив нашу пам'ять. Так оцінили творчий доробок живописця й графіка на посмертній виставці 1929 року. Його пригадали ще

1933 року на підсумковій виставці «Художники РСФСР за XV лет (1917-1933). Графіка».

Після цього ім'я митця було забуте. Архів Олександра Якимченка втратили під час Другої світової війни. На кладовищі в Москві збудували житловий мікрорайон. І лише 1986 року в Москві за ініціативою дочки художника його роботи виставили в Центральній науковій бібліотеці Всеросійського театрального товариства. Так і стало відомо, що цей

талановитий живописець і графік – наш земляк. Цією подією зацікавилися ніжинські краєзнавці Іван Костенко та Олександр Морозов. 1991 року саме через Морозова Людмила Олександрівна подарувала 75 збережених робіт місту, де народився й виріс її батько. Після двох виставок 1995 року з концертами-презентаціями в Києві колекція зайняла місце в художньому відділі Ніжинського краєзнавчого музею.

Саме ніжинці повернули ім'я митця та частину його доробку в культурний обіг держави. Ми багато зробили для популяризації творчості земляка через виставки, телепередачі, публікації. На одну з них у журналі «Artlain» відгукнулися співробітники Національного художнього музею України в Києві. З'ясувалося, що ще з 30-х років серед арештованих владою картин зберігалася живописна робота

Олександра Якимченка «Човни», створена ним 1920 року. Але в Києві нічого не знали про автора. У листопаді 1998 року «Спецфонд» виставляли в рамках проекту «Українське мистецтво ХХ століття».

Олександр Морозов, вже займаючи посаду директора бібліотеки НДУ імені Миколи Гоголя, віднайшов у бібліотечних фондах чотири томи шеститомного повного зібрання творів М.Ю.Лермонтова, виданого в Москві 1914 року. Книги гарно ілюстровані малюнками відомих російських художників кінця XIX–початку ХХ століття. Серед них М.Врубель, М.Васнецов, І.Айвазовський, Л.Пастернак, К.Коровін, Є.Лансере, М.Сар'ян і наш О.Якимченко. Маститі й молоді живописці епохи модерну, упорядники збірки об'єднали свої таланти, намагаючись створити найповніший образ особистості Михайла Лермонтова, глибоко проникнути в його психологію, зрозуміти коріння глибокого трагізму внутрішнього світу й долі письменника. Цей раритет можна побачити на виставці в Музеї рідкісної книги Гоголівського вишу.

Ознайомитися з творчим добробком митця, зібраним із різних колекцій, можна на сторінці Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою на сайті університету.

Надія ОНИЩЕНКО

Засновник – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Реєстраційне свідоцтво
№ 352-24ПР, серія ЧГ,
від 6 березня 2007 року
Р/р 31253365108946 НДУ ім. М.Гоголя
код 02125668 ДКСУ м. Київ
МФО 820172

(благодійний внесок на розвиток Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою)

Склад редакції:

Онищенко Н.П., редактор,
Бойко О.Д., докт. політ. наук, проф.,
Мельничук О.В., докт. фіз.-мат. наук, проф.,
Астаф'єв О.Г., докт. філол. наук, проф.,
Михед П.В., докт. філол. наук, проф.,
Самойленко Г.В., докт. філол. наук, проф.,
Стребкова І.О., канд. філол. наук.

Макет та верстка — Іваницька О.І.

Адреса редакції:

Центр гуманітарної співпраці
з українською діаспорою, кімната 210
вул. Графська, 2,
м. Ніжин, 16602, Україна
Тел./факс: (04631) 7-19-59
E-mail: ukr_diaspora@ukr.net,
diaspora@ndu.edu.ua

<http://www.ndu.edu.ua/index.php/ua/tsentr-gumanitarnoji-spiwpratsi-z-ukrajinskoyu-diasporoyu/vidannya-ukrajinskij-dim>